

การพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้พิการวิถีพุทธในสังคมไทย
DEVELOPMENT OF THE QUALITY OF LIFE OF PEOPLE WITH DISABILITIES
IN THE BUDDHIST WAY OF THAI SOCIETY

นคร จันทราช

Nakhon Jantharach

พระสุภาพร เตชธโร

Phra Adhikan Supapon thechatharo

สิปป์มงคล ป้องภา

Sipmongkol Pongpha

พระใบฎีกาสุพจน์ ตปสีโล

Phrabideka Supot Taphaseero

พูลศักดิ์ หอมสมบัติ

Poolsak Homsombut

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตอุบลราชธานี

Mahachulalongkornrajavidyalaya University Ubon Ratchathani Campus

E mail : nakhonjan09@gmail.com

วันที่รับบทความ (Received) : 13 เมษายน 2568

วันที่แก้ไขบทความ (Revised) : 27 เมษายน 2568

วันที่ตอบรับบทความ (Accepted) : 5 มิถุนายน 2568

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่องการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้พิการวิถีพุทธในสังคมไทยนี้มีวัตถุประสงค์ 3 ประการ คือ 1) เพื่อศึกษารูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการวิถีพุทธในสังคมไทย 2) เพื่อศึกษาพัฒนา รูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการวิถีพุทธในสังคมไทย และ 3) เพื่อสร้างเครือข่ายการพัฒนา คุณภาพชีวิตคนพิการวิถีพุทธในสังคมไทย การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงเอกสารและวิจัยเชิงคุณภาพ เน้นองค์กรที่มีบทบาทในการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้พิการวิถีพุทธ โดยมีผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ให้บริการ สวัสดิการสังคมผู้พิการจำนวน 5 รูป/คน และผู้พิการที่รับบริการสวัสดิการสังคมจำนวน 25 รูป/คน รวมทั้งสิ้น 30 รูป/คน ส่วนเครื่องมือการวิจัยเป็นแบบสัมภาษณ์ มีวิธีดำเนินการวิจัยได้แก่ รวบรวม ข้อมูล วิเคราะห์ และสังเคราะห์ข้อมูล

ผลการวิจัยพบว่า การพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการวิถีพุทธในสังคมไทยมีการจัดสวัสดิการ สังคมของหน่วยงานของรัฐ มีความพยายามให้มีความครอบคลุมและสามารถตอบสนองความต้องการ

ของแต่ละกลุ่มเป้าหมายและในเชิงพื้นที่มากขึ้น โดยมีการดำเนินงานจัดสวัสดิการสังคมตามองค์ประกอบ 4 ด้านคือ การบริการสังคม การช่วยเหลือทางสังคม การประกันสังคม และการช่วยเหลือเกื้อกูลของภาคประชาชน สำหรับการพัฒนาแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการวิถีพุทธในสังคมไทยมี 4 ด้าน ได้แก่ 1) รูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้พิการด้านการแพทย์ 2) รูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้พิการด้านการศึกษา 3) รูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้พิการด้านสังคม และ 4) รูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้พิการด้านฝึกอาชีพ ส่วนการสร้างเครือข่ายการพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการวิถีพุทธในสังคมไทย 1) ต้องมีวัตถุประสงค์ที่ชัดเจน 2) กิจกรรมที่ชัดเจน น่าสนใจและเป็นประโยชน์กับสมาชิก 3) กลุ่มหรือบุคคลที่เป็นแกนต้องมองความสำเร็จของเครือข่ายในเป้าหมายสำคัญของชีวิตอาชีพและมีการติดต่อกับสมาชิกเสมอ 4) เปิดโอกาสให้มีการเปลี่ยนผู้นำกลุ่มเครือข่ายขึ้นมาใหม่อย่างต่อเนื่อง 5) หลีกเลี่ยงการรวมศูนย์อำนาจ จัดสรรหาหน้าที่ความรับผิดชอบให้กับสมาชิก 6) สร้างความรู้สึกรับผิดชอบเป็นเจ้าของและความผูกพันที่เหนียวแน่นต่อเครือข่าย 7) จัดสรรทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ 8) การหาเลี้ยงตนเอง 9) สถานภาพที่ถูกต้องตามกฎหมาย 10) การติดตามประเมินผล 11) การจัดการเครือข่าย และ 12) การมีส่วนร่วมและรับผลประโยชน์ตอบแทน

คำสำคัญ: การพัฒนา,คุณภาพชีวิต,วิถีพุทธ.

ADSTRACT

This research on the development of the quality of life of the disabled in the Buddhist way in Thai society has three objectives: 1) to study the model for the development of the quality of life of the disabled in the Buddhist way in Thai society, 2) to study and develop the model for the development of the quality of life of the disabled in the Buddhist way in Thai society, and 3) to create a network for the development of the quality of life of the disabled in the Buddhist way in Thai society. This research is a documentary and qualitative research, focusing on organizations that have a role in developing the quality of life of the disabled in the Buddhist way. There were 5 executives and staff providing social welfare services for the disabled and 25 disabled people receiving social welfare services, totaling 30 people. The research instrument was an interview. The research methods included data collection, analysis and synthesis.

The research results found that the development of the quality of life of Buddhist disabled people in Thai society involves the organization of social welfare by government agencies. There is an attempt to make it more comprehensive and able to respond to the needs of each target group and in a more spatial way. Social

welfare operations are carried out according to 4 components: Social services, social assistance, social security and public assistance for the development of a model for developing the quality of life of the disabled in the Buddhist way in Thai society has 4 areas: 1) a model for developing the quality of life of the disabled in medicine, 2) a model for developing the quality of life of the disabled in education, 3) a model for developing the quality of life of the disabled in society, and 4) a model for developing the quality of life of the disabled in vocational training. Part for creating a network for developing the quality of life of the disabled in the Buddhist way in Thai society. 1) Must have clear objectives 2) Clear activities that are interesting and beneficial to members 3) The core group or individual must view the success of the network in terms of important professional goals and must always be in contact with members 4) Allow for continuous replacement of network leaders 5) Avoid centralizing power and assigning responsibilities to members 6) Create a sense of ownership and strong commitment to the network 7) Effectively allocate resources 8) Self-sufficiency 9) Legal status 10) Monitoring and evaluation 11) Network management and 12) Participation and rewards

Keywords: Development, Quality of Life, Buddhist way.

บทนำ

พระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. ๒๕๕๐ ได้ให้ความหมายของคนพิการไว้ว่า คนพิการ คือ บุคคลซึ่งมีข้อจำกัดในการปฏิบัติกิจกรรมในชีวิตประจำวันหรือเข้ามีส่วนร่วมทางสังคม เนื่องจากมีความบกพร่องทางการเห็นการได้ยิน การเคลื่อนไหว การสื่อสาร จิตใจ อารมณ์ พฤติกรรม สติปัญญา การเรียนรู้หรือความบกพร่องอื่นใดประกอบกับมีอุปสรรคในด้านต่าง ๆ และมีความจำเป็นพิเศษที่จะต้องได้รับความช่วยเหลือด้านหนึ่งด้านใด เพื่อให้สามารถปฏิบัติกิจกรรมในชีวิตประจำวัน หรือเข้ามีส่วนร่วมทางสังคมได้อย่างบุคคลทั่วไป ทั้งนี้ตามประเภทและหลักเกณฑ์ที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ประกาศกำหนด (ราชบัณฑิตยสถาน, 2538:786) คนพิการในประเทศไทยยังประสบปัญหาในหลายด้าน เช่น ปัญหารายได้ไม่เพียงพอในการดำรงชีวิต ปัญหาด้านโอกาสในการประกอบอาชีพ ปัญหาการขาดผู้ดูแลหรือขาดเครื่องมือ/อุปกรณ์ในการช่วยเหลือคนพิการ ปัญหาสภาพที่อยู่อาศัยไม่ได้มาตรฐานและถูกสุขอนามัย ปัญหาการขาดโอกาสทางการศึกษา ปัญหาการถูกกีดกันในด้านการทำงานเนื่องจากไม่ได้รับการยอมรับจากสังคม และในบางครั้งอาจถูกล้อเลียน/กลั่นแกล้ง ทำให้ได้รับผลกระทบทางด้านจิตใจ และปัญหาการเข้าไม่ถึงสวัสดิการของรัฐ(นุชประภา โหมข์ศาสตร์, 2565:1-7)

หลักคำสอนในพระพุทธศาสนาเถรวาทที่พระพุทธองค์ทรงค้นพบและนำมาสั่งสอนเพื่อประโยชน์เพื่อความสุขของมวลมนุษยชาติมี 2 ระดับ คือระดับสังขธรรม และระดับจริยธรรม ในบรรดาคำสอนที่เป็นโลกุตตระที่เป็นสังขธรรม และในระดับโลกียะเป็นจริยธรรม โดยเฉพาะคำสอนในระดับ โลกุตตระ เป็นคำสอนก็เพื่อมุ่งความหลุดพ้นหมดจากกิเลสเป็นคำสอนในระดับที่สูงกว่าคือนิพพานส่วนคำสอนระดับโลกียะเป็นคำสอนทั่ว ๆ ไปโดยมีเรื่องของการให้ทาน การรักษาศีล และเรื่องของสวรรค์(นถุมล มารคมณ, 2543:1) เป็นต้น เพื่อให้ผู้ปฏิบัติดำรงชีวิตอย่างเป็นสุขในชาติปัจจุบันและชาติอื่นต่อไป เป็นหลักจริยธรรมเหมาะต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์ (วังสรรค์ แสงสุขและคณะ, 2544:146)

หลักพุทธธรรมที่พระพุทธเจ้าทรงค้นพบคือประทีปดวงใหม่ที่ช่วยส่องแสงสว่างให้สัตว์โลกก้าวไปสู่ความพ้นทุกข์ ทำให้เกิดผลดีต่อสังคมชาวโลกให้ได้รับความร่มเย็นเป็นสุขสวัสดิ์ก่อเกิดสันติภาพและสันติสุขโดยทั่วไปที่เป็นเช่นนี้เพราะหลักคำสอนในพระพุทธศาสนาช่วยกระตุ้นมนุษย์ไม่ให้ประมาทให้หันมาใส่ใจพัฒนาฝึกฝนศักยภาพแห่งความเป็นมนุษย์ที่มีอยู่ในตนเอง เพื่อยกระดับจิตใจภูมิธรรมและภูมิปัญญา รวมทั้งพฤติกรรมความเป็นอยู่ของตนให้ดีขึ้น ให้ชีวิตนี้เป็นชีวิตที่มีคุณค่าได้ประสบสันติสุขและอิสรภาพทำให้สังคมมนุษยชาติให้มีเอกภาพในการทำ การพูด และการคิดแก้ปัญหาด้วยปัญญาและช่วยโลกให้รอดได้หากโลกต้องประสบกับวิกฤติการณ์ทางด้านสังคมทางอารมณ์และทางจิตวิญญาณ (มันเกียติ โกศลนริตติวงศ์, 2541:28-29)

การพัฒนามนุษย์ตามหลักพระพุทธศาสนาเน้นการใช้การเจริญสติเพื่อพัฒนาชีวิตมนุษย์ให้ดำเนินชีวิตประจำวัน อย่างมีคุณภาพชีวิตที่มีคุณค่า สามารถเป็นที่พึ่งของตนเองทั้งด้านร่างกายจิตใจและ สติปัญญา ดำเนินชีวิตไปได้โดยมีความสัมพันธ์กับเพื่อนมนุษย์และสิ่งแวดล้อม มีชีวิตตามวิถีแห่งธรรมชาติดอย่างรู้คุณค่าเพราะตราบไต่ชีวิตยังมีเวลาเหลืออยู่ มนุษย์ก็มีโอกาสใช้ ชีวิตที่พัฒนาแล้วสร้างความหมายและคุณค่าที่แท้จริงให้เกิดขึ้นได้ผ่านการกระทำของตนเองซึ่งในทางพระพุทธศาสนาสอนว่า มนุษย์ทุกคนมีศักยภาพในการพัฒนาตัวเองให้ ชีวิตมีคุณค่า สามารถที่จะฝึกฝนอบรมตนให้เจริญงอกงามได้ทั้งทางกาย ศีล จิต และปัญญา สูงขึ้นไปตามลำดับจนกระทั่งบรรลุถึงความสิ้นทุกข์อันเป็นจุดหมายสูงสุดแห่งชีวิต

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษารูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการวิถีพุทธในสังคมไทย
2. เพื่อศึกษาพัฒนารูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการวิถีพุทธในสังคมไทย
3. เพื่อสร้างเครือข่ายการพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการวิถีพุทธในสังคมไทย

ขอบเขตการวิจัย

สำหรับการวิจัยเรื่องการพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการวิถีพุทธในสังคมไทยนี้ ผู้วิจัยได้แบ่งขอบเขตการวิจัยออกเป็น 3 ด้าน คือ

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา ขอบเขตด้านเนื้อหาของงานวิจัยเรื่องการพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการวิถีพุทธในสังคมไทยนี้ ผู้วิจัยได้แบ่งขอบเขตด้านเนื้อหาตามวัตถุประสงค์การวิจัยคือ 1) เพื่อศึกษาและวิเคราะห์สภาพปัจจุบัน ปัญหาภาวะวิกฤติด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการในสังคมไทย 2) เพื่อศึกษาองค์ประกอบการพัฒนาชุดฝึกอบรมการพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการวิถีพุทธในสังคมไทย และ 3) เพื่อพัฒนาต้นแบบและสร้างเครือข่ายการพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการวิถีพุทธในสังคมไทย

2. ขอบเขตด้านพื้นที่ การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพโดยลงภาคสนามสัมภาษณ์ข้อมูลประกอบการวิจัยซึ่งมีขอบเขตด้านพื้นที่ประกอบการวิจัยคือ ๑) สถานสงเคราะห์คนพิการจังหวัดอุบลราชธานี ๒) สถานคุ้มครองและพัฒนาคนพิการบ้านนนทภูมิ จังหวัดนนทบุรี และ ๓) มูลนิธิพระมหาไถ่เพื่อการพัฒนาคนพิการ ชลบุรี

3. ขอบเขตด้านผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Information) การศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาวิจัยในเชิงลึกมุ่งเน้นการสัมภาษณ์ผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ที่ให้บริการการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้พิการจำนวน 5 ราย กระจายตามหน่วยงานทั้ง ๓ จังหวัด และผู้พิการที่ได้รับการพัฒนาคุณภาพชีวิตรวบรวมข้อมูลแล้วนำมาวิเคราะห์เพื่อได้แนวคิด หลักการ รูปแบบ การพัฒนารูปแบบ และเครือข่ายการพัฒนาคุณภาพชีวิตสำหรับผู้พิการ จำนวน 30 คน

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบการวิจัย การวิจัยรูปแบบเรื่องการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้พิการวิถีพุทธในสังคมไทยเป็นการวิจัยเชิงเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการสัมภาษณ์ คำถามปลายเปิด (Open-ended questions) เป็นการสัมภาษณ์เชิงลึกเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้พิการวิถีพุทธในสังคมไทย โดยมี 1) การวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) เป็นการศึกษาทฤษฎี แนวคิด และข้อมูลเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้พิการวิถีพุทธในสังคมไทย โดยผู้วิจัยทำการศึกษาและวิเคราะห์เอกสาร (Documentary Analysis) เพื่อจะได้เข้าใจข้อมูลเบื้องต้น และนำไปสู่ร่างกรอบความคิดการวิจัยเพื่อให้เห็นรูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้พิการวิถีพุทธในสังคมไทยว่าควรมีลักษณะเป็นอย่างไร และ 2) การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ผู้วิจัยทำการศึกษาโดยวิธีการสัมภาษณ์ จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) คือ ผู้พิการ ผู้บริหาร และเจ้าหน้าที่ผู้ดูแลคนพิการ โดยมี (1) สถานสงเคราะห์คนพิการจังหวัดอุบลราชธานี (2) สถานคุ้มครองและพัฒนาคนพิการบ้านนนทภูมิ จังหวัดนนทบุรี และ (3) มูลนิธิพระมหาไถ่เพื่อการพัฒนาคนพิการชลบุรี จำนวน 30 คน จากนั้นผู้วิจัยสังเคราะห์ข้อมูลเพื่อสรุปเป็นประเด็นที่เกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้พิการวิถีพุทธในสังคมไทยที่ไม่ซ้ำคำตอบ

2.ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Information) ในการสัมภาษณ์ โดยทำการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จำแนกผู้ให้ข้อมูล ได้แก่คือ ผู้พิการ ผู้บริหาร เจ้าหน้าที่ผู้ดูแลคนพิการ ในพื้นที่วิจัยโดยมี 1) ภาคอีสานมีสถานสงเคราะห์คนพิการจังหวัดอุบลราชธานี 2) ภาคกลางมีสถานคุ้มครองและพัฒนาคนพิการบ้านนนทภูมิ จังหวัดนนทบุรี และ 3) ภาคตะวันออกมีมูลนิธิพระมหาไถ่เพื่อการพัฒนาคนพิการชลบุรี จำนวน 30 คน

3.เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล สำหรับเครื่องมือที่ใช้ประกอบการวิจัย ได้แก่แบบสอบถาม (Questionnaire) ที่มีลักษณะคำถามแบบปลายเปิด ผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้นเองโดยการศึกษาค้นคว้าจากแนวคิด เอกสารและตำราที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้พิการวิฤทุพทุฒในสังคมไทยแล้วกำหนดเป็นข้อคำถามให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้พิการวิฤทุพทุฒในสังคมไทยที่ไม่มีการขึ้นำคำตอบ

4.การเก็บรวบรวมข้อมูล สำหรับการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลจากการวิเคราะห์เอกสารและข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ประชากรในการวิจัย ที่ผู้วิจัยพิจารณาคัดเลือกมาตามเกณฑ์ที่กำหนด เพื่อให้สอดคล้องกับประเด็นที่ศึกษาและสามารถตอบคำถามการวิจัยเกี่ยวกับข้อมูลจากคนพิการต้นแบบเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้พิการวิฤทุพทุฒในสังคมไทยโดยมีขั้นตอนการเก็บข้อมูลตามลำดับดังนี้ 1) ทำหนังสือขอความอนุเคราะห์เพื่อขอความร่วมมือไปยังหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง หัวหน้าส่วนราชการ หัวหน้าชุมชนหรือหัวหน้าองค์กรผู้พิการ ในกลุ่มตัวอย่างและกลุ่มเป้าหมายช่วยให้ข้อมูลในการตอบแบบสัมภาษณ์ 2) ผู้วิจัยออกเก็บรวบรวมข้อมูลตามขั้นตอนเมื่อได้ข้อมูลแล้วนำมารวบรวมเพื่อวิเคราะห์ต่อไป 3) เก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมายคือผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Information) เพื่อจะได้นำมาวิเคราะห์เชิงพรรณนาต่อไป

5.การวิเคราะห์ข้อมูล สำหรับการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์และการสังเกตมาพิจารณาตรวจสอบความสมบูรณ์และความถูกต้องของข้อมูล แล้วจึงนำมาสรุปข้อมูล แยกข้อมูลไว้เป็นหมวดหมู่ ตามลักษณะของข้อมูลและประเด็นในการศึกษาข้อมูลมาวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ตีความหมายอธิบายตามลักษณะของความสัมพันธ์เชื่อมโยงในประเด็นต่าง ๆ ในภาพรวมผ่านการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้หลักความเป็นเหตุเป็นผลอาศัยการตีความ (Interpretation) จากเนื้อหาข้อมูลในเอกสารและการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) รวมทั้งตรวจสอบข้อมูลเชิงคุณภาพเพื่อทำให้ทราบและเข้าใจการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้พิการวิฤทุพทุฒในสังคมไทย

การทบทวนกรรม

สำหรับคนพิการ คือ บุคคลซึ่งมีข้อจำกัดในการปฏิบัติกิจกรรมในชีวิตประจำวันหรือเข้าไปมีส่วนร่วมทางสังคม เนื่องจากมีความบกพร่องทางการเห็นการได้ยิน การเคลื่อนไหว การสื่อสาร จิตใจ อารมณ์ พฤติกรรม สติปัญญา การเรียนรู้หรือความบกพร่องอื่นใดประกอบกับมีอุปสรรคในด้านต่าง ๆ

และมีความจำเป็นพิเศษที่จะต้องได้รับความช่วยเหลือด้านหนึ่งด้านใด เพื่อให้สามารถปฏิบัติกิจกรรมในชีวิตประจำวัน หรือเข้าไปมีส่วนร่วมทางสังคมได้อย่างบุคคลทั่วไป ทั้งนี้ตามประเภทและหลักเกณฑ์ที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ประกาศกำหนด นอกจากนี้ คนพิการ หมายถึง บุคคลผู้มีความพิการตลอดไปและพิสูจน์ได้ชัดเจนจะพิการในลักษณะใดก็ตามทำให้ไม่สามารถทำงานได้

จะเห็นโดยภาพรวมแล้วจะเห็นว่า คนพิการเป็นผู้ที่มีความบกพร่องทางการมองเห็น ทางทางได้ยินหรือสื่อความหมาย ทางกายหรือการเคลื่อนไหว ด้านจิตใจหรือพฤติกรรม รวมถึงสติปัญญาและการเรียนรู้ เกิดจากการสูญเสียหรือมีความผิดปกติในด้านโครงสร้างหน้าที่ของร่างกาย จิตใจ จะเป็นการชั่วคราวหรือถาวรก็ตาม จัดว่าเป็นความพิการของอวัยวะ (Anomaly) ความสูญเสียหรือขาดหาย อวัยวะ ตลอดจนกลไกของร่างกาย (Body Mechanism) และระบบการทำงานของจิตใจ (Mental Function System) ส่งผลทำให้เสียโอกาสในการทำหน้าที่บทบาทเดิมได้ดังปกติ และขาดความสามารถในการปฏิบัติกิจวัตรประจำวัน การประกอบอาชีพ เป็นผลให้มีความต้องการการดูแลเอาใจใส่ ความเข้าใจจากครอบครัว การช่วยเหลือจากชุมชนและสังคมหรือสูญเสียความสามารถในการทำงาน การไร้ความสามารถ ความเสียเปรียบ ความขาดรุดบกพร่อง การไร้ความสามารถหรือไร้สมรรถภาพ (Disability) เป็นผลที่เกิดจากความขาดทำให้เกิดข้อจำกัดหรือสูญเสียสมรรถภาพที่จะทำกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่งซึ่งถือว่าเป็นปกติวิสัยของมนุษย์ทั่วไปที่ควรทำได้ ดังนั้น คนพิการ คือบุคคลซึ่งมีความบกพร่องทั้งร่างกายพร้อมกับการมีอุปสรรคในด้านต่าง ๆ ทำให้มีข้อจำกัดในการปฏิบัติกิจกรรมในชีวิตประจำวันหรือเข้าไปมีส่วนร่วมทางสังคมได้อย่างบุคคลทั่วไป จะเห็นว่าความพิการที่เกิดขึ้นกับผู้พิการนับว่าเป็นของความสัมพันธ์ระหว่างร่างกาย จิตใจ และอารมณ์ คนพิการที่มีรูปลักษณะผิดปกติ จะรู้สึกอับอาย ท้อแท้ รู้สึกว่า ตนเองไร้ค่า มีการวาดมโนภาพและอยากจะเป็นดังฝัน แต่เมื่อทำไม่ได้ก็ก่อให้เกิดอารมณ์วิตกกังวล วิตกกังวล มองโลกและผู้อื่นในแง่ร้ายขาดความเชื่อมั่นในตนเอง เมื่อสภาพร่างกายพิการก็ทำให้จิตใจไม่มีความสุข

สรุปผลการวิจัย

ในส่วนของนโยบายและการจัดสวัสดิการที่เหมาะสมสำหรับผู้พิการในสังคมไทยในการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้พิการพบว่าการจัดการจัดตั้งสำนักงานคณะกรรมการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้พิการเพื่อเป็นองค์กรหลักในการดำเนินงาน และยังมีคณะอนุกรรมการต่าง ๆ อีกหลายคณะเพื่อปฏิบัติหน้าที่ตามที่คณะกรรมการมอบหมายนอกจากนี้ยังมีองค์กรเอกชนอีกเป็นจำนวนมากที่มีบทบาทร่วมในการดำเนินงานเกี่ยวกับการสงเคราะห์และพัฒนาผู้พิการที่สำคัญ ๆ ได้แก่ สภาสังคมสงเคราะห์แห่งประเทศไทยในพระบรมราชูปถัมภ์ มูลนิธิอนุเคราะห์ผู้พิการมูลนิธิศิริวัฒนาเซสเซอร์เพื่อผู้พิการแห่งประเทศไทย สำหรับผู้พิการมีการรวมตัวกันจัดตั้งสภาผู้พิการทุกประเภทแห่งประเทศไทย ทำหน้าที่พิทักษ์ปกป้องสิทธิของกลุ่มผู้พิการทุกด้าน รวมทั้งมีบทบาทสำคัญในการจัดสวัสดิการสำหรับผู้พิการ

ซึ่งสามารถดำเนินการได้อย่างกว้างขวางมากขึ้นแต่ก็ยังไม่ครอบคลุมทั่วถึงและเพียงพอ การร่วมกำหนดนโยบายและแผนในการพัฒนาและฟื้นฟูสมรรถภาพผู้พิการส่งผลให้การฟื้นฟูสมรรถภาพผู้พิการก้าวหน้าไปเป็นอันมากโดยเฉพาะในด้านสุขภาพอนามัย การศึกษา และสาธารณสุขรวมทั้งด้านการจัดสวัสดิการสำหรับผู้พิการ ซึ่งสามารถดำเนินการได้อย่างกว้างขวางมากขึ้นแต่ก็ยังไม่ครอบคลุมทั่วถึงและเพียงพอโดยมีการจัดสวัสดิการในด้านต่าง ๆ ดังนี้

1.สวัสดิการด้านการศึกษา จากการศึกษาพบว่าการบริหารจัดการสวัสดิการด้านการศึกษาสำหรับผู้พิการในสังคมไทยเป็นระบบสวัสดิการที่มีความครอบคลุม สนองความต้องการของผู้พิการในรูปแบบที่หลากหลายอยู่แล้ว แต่ก็ยังมีข้อเสนอที่เป็นประโยชน์ต่อการกำหนดนโยบายในอนาคตสำหรับผู้พิการส่งเสริมสวัสดิการด้านการศึกษาให้ครอบคลุมยิ่งขึ้นดังนี้

ศูนย์การเรียนรู้สำหรับผู้พิการระดับชุมชน เนื่องจากความต้องการด้านอาชีพ สิ่งจำเป็นที่สุดของผู้พิการ เพื่อความมั่นคงในชีวิตและดำรงชีพได้ มีรายได้เลี้ยงตนเองและ ครอบครัว การมีงานที่มั่นคง อาชีพที่เหมาะสม มีตลาดรองรับผลผลิต มีการจ้างงานในตำแหน่ง เงินเดือนที่ เหมาะสม การได้รับการฝึกอาชีพ แต่มีหลายปัญหาของผู้พิการที่ยังมีอาชีพไม่มั่นคงยกเว้นระดับแกนนำกลุ่มสมาคมผู้พิการต่าง ๆ ที่มีอาชีพ เป็นหลักเป็นฐาน

ศูนย์ให้บริการความรู้ด้านการดูแลสุขภาพและสวัสดิการที่รัฐบาลจัดให้ เนื่องจากการลงพื้นที่ทำให้ทราบว่าถึงแม้รัฐบาลกำหนดนโยบายสำหรับผู้พิการมีสิทธิในการบริการสวัสดิการสังคมจากภาครัฐ ซึ่งมีสวัสดิการสังคมในด้านต่าง ๆ ที่เอื้อประโยชน์สำหรับผู้พิการมากมาย จึงควรมีศูนย์ให้บริการความรู้ด้านการดูแลสุขภาพและสวัสดิการที่รัฐบาลจัดให้เพื่อให้ผู้พิการ และญาติรับทราบ และสามารถที่จะมีความรู้ และเข้าถึงสิทธิต่าง ๆ รวมทั้งความรู้เบื้องต้นในการดูแลสุขภาพด้วยตัวเอง รวมทั้งการช่วยเหลืออย่างถูกต้องจากผู้ดูแล จะเป็นการเปิดโอกาสให้เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ในชุมชนและดำรงชีวิตร่วมกับสังคมอย่างปกติทั่วไป

2.สวัสดิการด้านการแพทย์ ความต้องการด้านสุขภาพการดูแลสุขภาพเป็นสิ่งที่ควบคู่กับการศึกษาและอาชีพที่ผู้ทั่วไปและผู้พิการต้องได้รับ การส่งเสริมนโยบายให้ศาสนสถานในชุมชนเป็นที่ยึดมั่นฟื้นฟูผู้พิการจึงเป็นแนวทางหนึ่งที่จะช่วยให้คุณภาพชีวิตของผู้พิการดีขึ้นได้อย่างแน่นอน จึงมีข้อเสนอแนะนโยบายส่งเสริมสวัสดิการด้านการแพทย์สำหรับผู้พิการ ดังนี้

ศาสนสถานเพื่อฟื้นฟูสมรรถภาพผู้พิการ วัดบางแห่งมีความพร้อมที่จะบริการให้ความสะดวกเพื่อช่วยเหลือผู้พิการ เช่น การเน้นเรื่องสมาธิบำบัด และธรรมชาติบำบัด ได้แก่ การใช้ยาสมุนไพร ที่สำคัญคือ การปรับเปลี่ยนวิถีชีวิต ทักษะคิดและการกินอยู่ให้ถูกต้อง สอดคล้องกับหลักคำสอนในพระพุทธศาสนา

จัดกิจกรรมธรรมะโอสธคือหลักประกันคุณภาพที่เที่ยงแท้ ศาสนสถานที่ยึดมั่นผู้พิการมีจุดหมายคือการใช้หลักธรรมะบำบัดรักษาเมื่อผู้พิการเข้ามารักษาหลักธรรมะจะช่วยได้ทั้งการรักษาทางกาย และใจ เพราะผู้พิการน้อยรายที่จะหายจากความพิการแต่เปลี่ยนแปลงชีวิตด้วยธรรมะจิตเราสามารถหาความสุขได้จากร่างกายที่พิการ เพียงแต่ว่าต้องศึกษาเรื่องของชีวิตให้เข้าใจโดยอาศัยหลัก

ธรรมชาติสิ่งนี้แสดงให้เห็นว่าถึงผู้พิการจะยังสงสัยเรื่องอุปสรรคแต่ในส่วนลึกแล้วยังเชื่อมั่นในศักยภาพของตนเองว่ามีได้ด้อยไปกว่าผู้ปกติแต่อย่างไร

3. สวัสดิการด้านอาชีพ จากการรวบรวมข้อมูลพบว่าผู้พิการที่มีความพิการและทำสิ่งที่ต่าง ๆ เพื่อที่จะพึ่งตนเอง ไม่เป็นภาระของครอบครัวและสังคม แต่ความสามารถประกอบกับผู้พิการขาดความรู้ ความชำนาญ ทำให้ขาดโอกาสในการมีงานทำ แต่ถ้าได้พัฒนาความสามารถและศักยภาพของคนพิการให้มีประสิทธิภาพ การจัดหางานจากสถานประกอบการจากรัฐและเอกชน การกู้ยืมเงินเพื่อการประกอบอาชีพ ดังนั้น นโยบายสวัสดิการด้านอาชีพสำหรับผู้พิการจึงต้องคำนึงถึงปัจจัยที่สำคัญ ดังนี้ ความจำเป็นต่อการจัดสวัสดิการของผู้พิการ การจัดการสงเคราะห์ผู้พิการระดับรุนแรง, สิ่งอำนวยความสะดวกของผู้พิการ การดำรงชีวิตอิสระของผู้พิการและงบประมาณในการจัดสวัสดิการที่เหมาะสมสำหรับผู้พิการ

4. สวัสดิการด้านสังคม บริการทางสังคมมีความแตกต่างจากการบริการสาธารณะและการสาธารณูปโภคเพราะเป็นบริการที่เน้นส่งเสริมสวัสดิภาพทางสังคมที่ดีของผู้พิการเป็นบุคคลมากกว่าการจัดสรรบริการทางกายภาพหรือโครงสร้างปัจจัยพื้นฐานทางเศรษฐกิจจากองค์ประกอบของสวัสดิการสังคมในความหมายกว้างให้ภาพขององค์ประกอบย่อย ๆ แนวทางการพัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมสำหรับผู้พิการการจัดสวัสดิการสังคมสำหรับผู้พิการควรมีแนวทางดังนี้ (จักรภพ ดุศลศิริชัย, 2013:41-45)

1.การนำมาตรการทางกฎหมาย มาบังคับใช้รัฐควรมอบหมายให้มีการจัดบริการ ตามที่ระบุไว้ในกฎหมายให้ครบทุกประเภทของการ จัดสวัสดิการสังคม

2.กลไกในการดำเนินงาน สวัสดิการสังคมสำหรับผู้พิการ มีความสำคัญอย่างยิ่งในการขับเคลื่อนงานด้านผู้พิการผู้พิการควร เป็นตัวหลักโดยดำเนินงานภายใต้คณะทำงานในระดับต่าง ๆ

3.การส่งเสริมและการสนับสนุนควรมีงบประมาณที่ต่อเนื่องในแต่ละประเภทของการบริการ และทุกพื้นที่และบุคลากรควรมีความรู้ความเข้าใจ ในความต้องการตามความจำเป็นของแต่ละบุคคล และ

4.การรับรู้ข้อมูลข่าวสารควรมีการเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับการจัดสวัสดิการสังคมในแต่ละประเภทที่ จัดบริการให้ผู้พิการโดยการลงพื้นที่ในระดับอำเภอและรูปแบบควรเป็นการให้ความรู้แก่บุคคลที่มีความบกพร่องทางการเห็นญาติและผู้ที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ และเรียนรู้การทำงานซึ่งกันและกันในทุกจังหวัดที่ได้เก็บข้อมูลภาคสนามมีวิวัฒนาการจากเดิมที่มองเพียงเรื่องของการสงเคราะห์การให้ความช่วยเหลือจากรัฐเป็นหลัก แต่สังคมได้กลับหันมามองในเรื่องของการฟื้นฟู สร้างพลัง อำนาจของชุมชนให้ศักยภาพสร้างความร่วมมือทำให้ผู้พิการเป็นส่วนหนึ่งในชุมชน การเข้าถึงสื่อสังคมภายนอก การออกกำลังกายจัดกีฬาหมู่บ้านสำหรับผู้พิการให้ อพมก. “ชี้เป้า เฝ้าระวัง ผู้พิการในการสนับสนุนช่วยเหลือผู้พิการโดยประชาชนเพื่อประชาชน

5.สวัสดิการด้านการฟื้นฟูจิตใจด้วยพระพุทธศาสนา การมีส่วนร่วมของผู้พิการในชุมชนพระพุทธศาสนา และวัด นั้น ในเบื้องต้นควรประกอบด้วย การเรียนรู้ และรับฟังปัญหาที่เกิดขึ้นกับผู้พิการ สังคมควรแสดงออกถึงการยอมรับและตระหนักถึงปัญหาหรืออุปสรรคที่เกิดขึ้นในการดำรงชีวิต

ของผู้พิการปัญหาอาจได้แก่ ทักษะชีวิตที่เป็นลบลบตนเอง ผู้พิการสามารถกระตุ้น จูงใจให้สมาชิกรับ
 นำเสนอความเห็น ระดมความคิด หาแนวทางแก้ไขปัญหาและข้อขัดข้องของกลุ่มผู้พิการได้ โดยผู้
 พิกARNนั้นความคาดหวังที่ผู้พิการต้องการให้ชุมชนพระพุทธศาสนาช่วยเสริมสร้างพลังในการดำรง
 ชีวิตมีดังต่อไปนี้

1.สนับสนุนงบประมาณวัดที่พร้อมจัดสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมผู้พิการ ข้อค้นพบหนึ่งที่
 สะท้อนออกมาจากการสัมภาษณ์ผู้พิการในงานวิจัยนี้คือ ผู้พิการทุกประเภทมองว่าวัดส่วนมาก ยังไม่มี
 การจัดกิจกรรมสำหรับผู้พิการที่เพียงพอ ที่ผ่านมามีจัดโดยโรงเรียน สมาคม หรือสถาบันที่เกี่ยวข้อง
 กับผู้พิการเป็นผู้ริเริ่มเสียเองอย่างเช่น โรงเรียนสอนผู้ตาบอดกรุงเทพมหานครพานักเรียนไปปฏิบัติ
 ธรรมที่เสถียรธรรมสถาน เป็นต้น แต่โครงการที่ดำริหรือจัดโดยผู้พิการส่วนใหญ่ต่างเห็นด้วยถ้าหากวัด
 จัดกิจกรรมหรือการอบรมที่ตอบสนองภาวะพิการเพื่อผู้พิการแต่ละประเภทขึ้นมา เช่น

1. ผลิตสื่อธรรมะที่เหมาะสมกับผู้พิการแต่ละประเภท
2. พัฒนาสถานที่ที่เหมาะสมสำหรับผู้พิการทางร่างกาย
3. ที่พักสำหรับผู้พิการที่มีความต้องการศึกษาปฏิบัติธรรม
4. ส่งเสริมบทบาทพระสงฆ์กับการช่วยเหลือผู้พิการ
5. จัดทำคู่มือคำสอนของพระพุทธศาสนากับแนวทางในการดำรงชีวิตสำหรับผู้พิการ

นอกจากนั้น วิธีคิดในแนวพระพุทธศาสนา จะมีมุมมองทุกสิ่งทุกอย่างอย่างล้วนมีสองลักษณะ
 เพราะแม้แต่ตัวมนุษย์เองก็เช่นเดียวกัน การมองแบบทวิลักษณ์ จะสามารถทำให้ผู้พิการได้ใช้สิ่งที่
 (ตนเองคิดว่า) เป็นโทษคือความพิการ มาทำให้เกิดประโยชน์ อย่างเช่น การลองเจริญสติภาวนา เพื่อ
 พัฒนาตนให้มีสติยิ่งขึ้น ไม่ท้อถอย และเศร้าโศก ยึดติดกันเหตุของความทุกข์ในอดีต หรือกังวลเรื่อง
 ในอนาคต บุคคลทั่วไป โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้พิการซึ่งใช้ความพยายามในการดำรงชีวิตมากกว่าผู้ไม่
 พิกARN อาจจะใช้วิธีคิดแบบไม่คิดและการทำสมาธิในทุกอิริยาบถของชีวิต ให้เป็นนิสัย อาจช่วยลดทอน
 ความทุกข์และก่อให้เกิดกำลังใจได้อย่างรวดเร็ว (ณรงค์ ปฏิบัติสกรกิจ, 2535:7)

การพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการวิถีพุทธในสังคมไทยมีการจัดสวัสดิการสังคมของหน่วยงาน
 ของรัฐ มีความพยายามให้มีความครอบคลุมและสามารถตอบสนองความต้องการของแต่ละ
 กลุ่มเป้าหมายและในเชิงพื้นที่มากขึ้น โดยมีการดำเนินงานจัดสวัสดิการสังคมตามองค์ประกอบ ๔
 ด้านประกอบด้วย การบริการสังคม การช่วยเหลือทางสังคม การประกันสังคม และการช่วยเหลือ
 เกื้อกูลของภาคประชาชน

สำหรับการพัฒนารูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการวิถีพุทธในสังคมไทยมี 4 ด้าน
 ได้แก่ 1) รูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้พิการด้านการแพทย์ 4) รูปแบบการพัฒนาคุณภาพ
 ชีวิตผู้พิการด้านการศึกษา 2) รูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้พิการด้านสังคม และ 4) รูปแบบการ
 พัฒนาคุณภาพชีวิตผู้พิการด้านฝึกอาชีพ ส่วนสร้างเครือข่ายการพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการวิถีพุทธ
 ในสังคมไทย 3) ต้องมีวัตถุประสงค์ ที่ชัดเจน โดยให้สมาชิกเป็นผู้กำหนดและสามารถปรับ
 วัตถุประสงค์ให้สอดคล้องกับสถานการณ์ 2) กิจกรรมที่ชัดเจนน่าสนใจและเป็นประโยชน์กับสมาชิก

3) กลุ่มหรือบุคคลที่เป็นแกนต้องมองความสำเร็จของเครือข่าย ในเป้าหมายสำคัญของชีวิตอาชีพและมีการติดต่อกับสมาชิกเสมอ พร้อมทั้งตรวจสอบความก้าวหน้าของ เครือข่ายและความสอดคล้องกับความต้องการของสมาชิก 4) เปิดโอกาสให้มีการเปลี่ยนผู้นำกลุ่มเครือข่าย ขึ้นมาใหม่อย่างต่อเนื่อง 5) หลีกเลี่ยงการรวมศูนย์อำนาจ จัดสรรหาหน้าที่ความรับผิดชอบให้กับสมาชิก 6) สร้างความรู้สึกการเป็นเจ้าของและความผูกพันที่เหนียวแน่นต่อเครือข่าย ๗) จัดสรรทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ คัดคนและวางแผนวงเงินในการทำกิจกรรมและต้องให้สมาชิกเข้ามามีส่วนร่วมและรับรู้การจัดการเกี่ยวกับเงินอุดหนุน 8) การหาเลี้ยงตนเอง 9) สถานภาพที่ถูกต้องตามกฎหมาย 10) การติดตาม ประเมินผล 11) การจัดการเครือข่าย และ 12) การมีส่วนร่วมและรับผลประโยชน์ตอบแทน

อภิปรายผล

การพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้พิการของประเทศไทย (คณะสังคมสงเคราะห์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2557:1) มีแนวโน้มและการพัฒนาบนฐานสิทธิอย่างต่อเนื่องนับตั้งแต่พระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้พิการ พ.ศ. 2550 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2556 ได้กำหนดมาตรการและการสร้างกลไกเพื่อการคุ้มครองสิทธิผู้พิการในเชิงนโยบายไว้ในกฎหมายตลอดจนให้ผู้พิการได้เข้าถึงและใช้ประโยชน์ได้จากสิทธิ สวัสดิการ สิ่งอำนวยความสะดวก อันเป็นสาธารณะ และความช่วยเหลืออื่นจากรัฐสถานการณ์ภายนอกที่เป็นโอกาส ส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้พิการ มีปัจจัยสำคัญที่เกิดจากการขับเคลื่อนการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้พิการในกระแสโลก ทั้งอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิผู้พิการ ยุทธศาสตร์อินซอนเพื่อทำสิทธิให้เป็นจริง ทศวรรษผู้พิการแห่งอาเซียน เป้าประสงค์การพัฒนาที่ยั่งยืน กรอบการดำเนินงาน เพื่อการลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติตลอดจนพันธกรณีระหว่างประเทศต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้พิการ ได้ส่งผลให้ประเทศไทยได้มีการดำเนินการปรับปรุงกฎหมาย นโยบาย ให้มีความสอดคล้องกับกระแสการพัฒนา ดังกล่าวข้างต้นโดยเฉพาะอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิผู้พิการ ซึ่งได้บรรจุกลไกตรวจสอบไว้ในกฎหมาย

โดยประเทศไทยจะต้องมีการจัดทำรายงานผลการดำเนินงานตามอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิผู้พิการ ซึ่งกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ กรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้พิการ เป็นหน่วยงานหลัก และมีรายงานของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ซึ่งเป็นกลไกอิสระเพื่อติดตามดูแลร่วมกับเครือข่ายภาคประชาสังคมด้านผู้พิการ และที่สำคัญยังมีรายงานของภาคประชาสังคมเป็นรายงานฉบับที่สามคู่ขนานกันไปด้วย และถือว่าเป็นกลไกสำคัญในการดำเนินงานด้านผู้พิการของประเทศไทยที่เกิดขึ้นจากสภาพแวดล้อมภายนอกหรือกระแสการพัฒนาระดับโลกที่ประเทศไทยต้องปฏิบัติตามนอกจากนี้เป้าประสงค์การพัฒนาที่ยั่งยืน นับว่าเป็นสภาพแวดล้อมภายนอกที่ส่งผลต่อการดำเนินงานด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้พิการของประเทศไทย โดยประเทศไทยได้ลงมติรับรองเป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืน (SDGs) ปี 2559-2573

ภายใต้ความร่วมมือของสหประชาชาติ ในเดือนกันยายน 2558 โดยต้องบรรลุในอีก 15 ปีข้างหน้า SDGs เป็นวาระการพัฒนาใหม่ของโลกที่จะเป็นแรงกดดันในห่วงโซ่การผลิตในอนาคตที่มุ่งเน้นความเชื่อมโยงทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม โดยมีหลักการ 5 Ps ได้แก่ ประชาชนโลก ความมั่งคั่ง สันติภาพ และความเป็นหุ้นส่วน ประกอบด้วยเป้าหมาย 17 ข้อ และเป้าประสงค์ 169 ข้อ ซึ่ง SDGs นับเป็นภูมิทัศน์ใหม่ที่สร้างแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงของผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสีย โดยเป็นแรงกระตุ้นและตัวเร่งในการสนับสนุนการพัฒนาที่ยั่งยืนทั้งทางเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ตลอดจนภาคเอกชนและภาครัฐต้องปรับตัวเพื่อก้าวไปสู่ความยั่งยืนซึ่งประเทศไทยต้องนำเอา SDGs มาใช้เป็นแนวทาง ในการพัฒนาประเทศ โดยไม่ทอดทิ้งใครไว้ข้างหลัง (No one left behind) รวมทั้งผู้พิการด้วยสำหรับสภาพแวดล้อมที่เป็น ความท้าทายในประเทศไทย

ปัจจุบันอยู่ระหว่างการเปลี่ยนผ่านในหลาย ๆ ด้านทั้งเปลี่ยนแปลงทางการเมืองที่ส่งผลให้เกิดการร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ และการปฏิรูปประเทศในทุก ๆ ด้านส่งผลให้ผู้พิการได้เข้าไปมีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนานโยบายสาธารณะด้านต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องเพิ่มมากขึ้นนอกจากนี้กรอบแนวทางการพัฒนาประเทศยังกำหนดให้มียุทธศาสตร์ชาติระยะ 20 ปี เพื่อเป็นกรอบและทิศทางที่มีความต่อเนื่องและยั่งยืนของการพัฒนาประเทศไทย และในขณะเดียวกันแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 พ.ศ. 2560-2564 ได้มีการประกาศใช้ภายใต้ยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศ 10 ด้านด้วยกัน โดยมีความสอดคล้องเชื่อมโยงกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้พิการในทุกยุทธศาสตร์ทั้งนี้หากวิเคราะห์สภาพแวดล้อมที่เป็นจุดแข็ง พบว่าประเทศไทยมีกฎหมายและนโยบายด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้พิการที่ครอบคลุมในทุกมิติ

ทั้งพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้พิการ พ.ศ. 2550 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2556 พระราชบัญญัติการจัดการศึกษาสำหรับผู้พิการ พ.ศ. 2551 พระราชบัญญัติสุขภาพจิต พ.ศ. 2551 เป็นต้น นอกจากนี้ การดำเนินการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้พิการยังมีการกำหนดแผนยุทธศาสตร์ในระดับชาติและระดับจังหวัดเพื่อเป็นกรอบและทิศทางในการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้พิการของประเทศไทย ทั้งนี้จุดแข็งอีกประการหนึ่งคือ การมีกลไกคณะกรรมการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้พิการแห่งชาติ คณะอนุกรรมการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้พิการประจำจังหวัด รวมถึงคณะอนุกรรมการตามประเด็นและประเภทความพิการที่ครอบคลุมการท างานในทุกมิติ ซึ่งส่งผลให้การขับเคลื่อนงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล การขับเคลื่อนการดำเนินงานในระดับพื้นที่ในปัจจุบันได้เกิดกลไกของศูนย์บริการผู้พิการระดับจังหวัด

ศูนย์บริการผู้พิการทั่วไปขององค์กรด้านผู้พิการและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ตลอดจนหน่วยงานต่าง ๆ ซึ่งจะทำให้ผู้พิการในพื้นที่ได้เข้าถึงบริการมากยิ่งขึ้น นับว่าเป็นจุดแข็งและด้านสำคัญของการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้พิการของประเทศไทยในปัจจุบัน นอกจากกลไกต่าง ๆ ข้างต้นแล้ว องค์กรด้านผู้พิการนั้นมีความสำคัญในการขับเคลื่อนงานด้านผู้พิการของประเทศไทย โดยในปัจจุบันมีองค์กรด้านผู้พิการจำนวนกว่า 835 องค์กรที่ครอบคลุมทุกประเภทความพิการทั้งในระดับชาติและระดับจังหวัด รวมถึงการมีสภาผู้พิการทุกประเภทในทุกจังหวัดการพิจารณา

สภาพแวดล้อมภายในที่เป็นจุดอ่อน ผู้พิการส่วนใหญ่ยังมีฐานะที่ยากจนทำให้ขาดโอกาสในการพัฒนาศักยภาพและการฟื้นฟูอย่างต่อเนื่องตั้งแต่ระยะแรกเริ่มหรือพบความพิการ

การเข้าถึงโอกาสทางการศึกษา และทำให้เกิดปัญหาการไม่มีอาชีพ ไม่มีงานทำ เกิดความไม่มั่นคงในการดำรงชีวิต นอกจากนี้สภาพแวดล้อมและบริการสาธารณะของประเทศไทยก็ยังไม่เอื้อต่อการดำรงชีวิตของผู้พิการ ทั้งที่อยู่อาศัยอาคารสถานที่ต่าง ๆ สถานที่ท่องเที่ยวระบบคมนาคมขนส่งรวมถึงเทคโนโลยีสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับผู้พิการก็ยังมีราคาที่สูง ทำให้ผู้พิการที่มีฐานะยากจนไม่สามารถเข้าถึงและใช้ประโยชน์ได้จริง นอกจากนี้ผู้พิการส่วนใหญ่ยังมีข้อจำกัดในการเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร ตลอดจนการมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ของสังคม การมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายการถูกเลือกปฏิบัติ ผู้พิการส่วนใหญ่ยังถูกเก็บไว้ที่บ้าน ซึ่งเกิดจากปัญหาด้านเจตคติของครอบครัวและสังคมที่มีต่อผู้พิการและความพิการนั้นเองหากพิจารณาในเชิงระบบของการทำงานด้านผู้พิการการบูรณาการการดำเนินงาน ยังต้องการการยกระดับการจัดบริการที่มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น เพื่อให้ผู้พิการได้เข้า ถึงและใช้ประโยชน์ได้จากสิทธิ สวัสดิการบริการสาธารณะอื่น ๆ และความช่วยเหลือจากรัฐอย่างทั่วถึงและเป็นธรรม และฐานข้อมูลด้านผู้พิการของหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ยังไม่สามารถเชื่อมโยงกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทำให้ไม่สามารถนำไปใช้ในการกำหนดนโยบายและการจัดบริการที่ตอบสนองต่อความต้องการของผู้พิการได้อย่างเต็มที่

นอกจากนี้การบังคับใช้กฎหมายและสร้างความเข้าใจในการบังคับใช้กฎหมายยังมีความสำคัญและจำเป็นสำหรับการขับเคลื่อนงานด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้พิการของประเทศไทย เพื่อให้เกิดการนำไปสู่การปฏิบัติอย่างมีประสิทธิภาพต่อไปโดยสรุปแล้วจากการศึกษาและทบทวนสถานการณ์การพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้พิการของประเทศไทยนับตั้งแต่การทบทวนการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้พิการในช่วงแผนพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้พิการแห่งชาติฉบับที่ 1 – 4 (ระหว่าง พ.ศ. 2540- 2559 การวิเคราะห์กฎหมาย นโยบายที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้พิการทั้งในและต่างประเทศ รวมถึงการวิเคราะห์สถานการณ์ข้อมูลด้านผู้พิการของประเทศไทย และการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้พิการทั้งภายนอกและภายใน การจัดเวทีรับฟังความคิดเห็นจากผู้พิการผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย หน่วยงานภาครัฐ เอกชน ภาคประชาสังคมที่เกี่ยวข้อง ได้นำไปสู่การกำหนดทิศทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้พิการของแผนพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้พิการแห่งชาติฉบับที่ 5 พ.ศ. 2550-2564

สำหรับสภาพแวดล้อมที่เป็นความท้าทายในประเทศไทย ปัจจุบันอยู่ระหว่างการเปลี่ยนผ่านในหลาย ๆ ด้านทั้งเปลี่ยนแปลงทางการเมืองที่ส่งผลให้เกิดการร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่(คณะกรรมการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติ,2560:20-35)และการปฏิรูปประเทศในทุก ๆ ด้านส่งผลให้ผู้พิการได้เขาไปมีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนานโยบายสาธารณะด้านต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องเพิ่มมากขึ้นนอกจากนี้กรอบแนวทางการพัฒนาประเทศยังกำหนดให้มียุทธศาสตร์ชาติระยะ 20 ปีเพื่อเป็นกรอบและทิศทางที่มีความต่อเนื่องและยั่งยืนของการพัฒนาประเทศไทย และในขณะเดียวแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาตินี้หากวิเคราะห์สภาพแวดล้อมที่เป็นจุดแข็ง พบว่า

ประเทศไทยมีกฎหมายและนโยบายด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้พิการที่ครอบคลุมในทุกมิติทางพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้พิการ พ.ศ. 2550 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2556 พระราชบัญญัติการจัดการศึกษาสำหรับผู้พิการ พ.ศ. 2551 พระราชบัญญัติสุขภาพจิต พ.ศ. 2551 เป็นต้น นอกจากนี้การดำเนินการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้พิการยังมีการกำหนดแผนยุทธศาสตร์ในระดับชาติและระดับจังหวัดเพื่อเป็นกรอบและทิศทางในการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้พิการของประเทศไทย ทั้งนี้จุดแข็งอีกประการหนึ่งคือการมีกลไกคณะกรรมการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้พิการแห่งชาติคณะอนุกรรมการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้พิการประจำจังหวัดรวมถึงคณะอนุกรรมการตามประเด็นและประเภทความพิการที่ครอบคลุมการทำงานในทุกมิติซึ่งส่งผลให้การขับเคลื่อนงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล การขับเคลื่อนการดำเนินงานในระดับพื้นที่ในปัจจุบันได้เกิดกลไกของศูนย์บริการผู้พิการระดับจังหวัด และศูนย์บริการผู้พิการทั่วไปขององค์กรด้านผู้พิการและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ตลอดจนหน่วยงานต่าง ๆ ซึ่งทำให้ผู้พิการในพื้นที่ได้เข้าถึงบริการมากยิ่งขึ้นนับว่าเป็นจุดแข็งและจุดสำคัญของการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้พิการของประเทศไทยในปัจจุบัน นอกจากกลไกต่าง ๆ ข้างต้นแล้ว

องค์กรด้านคนพิการนับว่ามีความสำคัญในการขับเคลื่อนงานด้านผู้พิการของประเทศไทย โดยในปัจจุบันมี องค์กรด้านผู้พิการจำนวนกว่า 835 องค์กรที่ครอบคลุมทุกประเภทความพิการทั้งในระดับชาติและระดับจังหวัด รวมถึงการมีสภาผู้พิการทุกประเภทในทุกจังหวัดการพิจารณาสภาพแวดล้อมภายในที่เปราะบาง พบว่า ผู้พิการส่วนใหญ่ยังมีฐานะที่ยากจนทำให้ขาดโอกาสในการพัฒนาศักยภาพและการฟื้นฟูอย่างต่อเนื่องตั้งแต่ระยะแรกเริ่มหรือพบความพิการการเข้าถึงโอกาสทางการศึกษาและทำให้เกิดปัญหาการไม่มีอาชีพ ไม่มีงานทำ เกิดความไม่มั่นคงในการดำรงชีวิต

นอกจากนี้สภาพแวดล้อมและบริการสาธารณะของประเทศไทยก็ยังไม่เอื้อต่อการดำรงชีวิตของผู้พิการ ทั้งที่อยู่อาศัย อาคารสถานที่ต่าง ๆ สถานที่ ท่องเที่ยวระบบคมนาคมขนส่ง รวมถึงเทคโนโลยีสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับผู้พิการก็ยังมีราคาที่สูง ทำให้ผู้พิการที่มีฐานะยากจนไม่สามารถเข้าถึงและใช้ประโยชน์ได้จริง นอกจากนี้ผู้พิการส่วนใหญ่ยังมีข้อจำกัดในการเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร ตลอดจนการมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ของสังคมการมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายการถูกเลือกปฏิบัติผู้พิการส่วนใหญ่ยังถูกเก็บไว้หลังบ้านซึ่งเกิดจากปัญหาด้านเจตคติของคนใน ครอบครัว และสังคมที่มีต่อผู้พิการและความพิการนั่นเอง

อย่างไรก็ตามจากสภาพปัญหาของผู้พิการแต่ละประเภทแต่ละภูมิภาคมีความแตกต่างกันมากและหลากหลาย ซับซ้อน ขึ้นกับบริบท และวัฒนธรรมของสังคม เป็นกลุ่มผู้ด้อยโอกาส เป็นผู้ยากจนที่ขาด(จน) 6 อย่าง คือ 1) ขาดโอกาส 2) ขาดงาน 3) ขาดอำนาจ 4) ขาดข้อมูลข่าวสาร 5) ขาดศักดิ์ศรี และ 6) ขาดปัญญา การขาดสิ่งที่เป็นปัญหาพื้นฐานของปัจจัย 4 ซึ่งปัญหาเหล่านี้มีความสลับซับซ้อน ปัญหาเรื่อง สิทธิความเป็นมนุษย์ การยอมรับของสังคมให้ผู้พิการเป็นส่วนหนึ่งของสังคมมากขึ้น ให้มีความสำคัญกับการดำรงชีพในด้านอาชีพ สุขภาพ สิ่งอำนวยความสะดวกส่วนบุคคลไม่แตกต่างกัน เพราะเขตเมืองมีความต้องการสิ่งอำนวยความสะดวกมากกว่าเขตชนบท เห็นว่าผู้พิการ

บางส่วนรัฐ ยังขาดการเหลียวแลและจัดการปัญหาให้ยังไม่ทั่วถึงและเพียงพอ โดยเฉพาะกลุ่มด้อยโอกาสในกลุ่มผู้พิการ ผู้พิการในชุมชนแต่ละแห่งมีวิถีชีวิตและการดำรงชีวิตที่แตกต่างไปตามบริบทของวัฒนธรรมของแต่ละภูมิภาค มีจุดเด่นและจุดอ่อนในบริบทที่แตกต่างกัน มีชุมชนมีความเข้มแข็งชุมชน อ่อนแอแต่สำหรับผู้พิการนั้นมีความจำเป็นที่จะต้องจัดสวัสดิการที่เหมาะสมให้กับผู้พิการเหล่านี้ให้สามารถมีชีวิตและดำรงชีวิตขั้นพื้นฐานได้อย่างปกติสุข

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1.ควรศึกษาแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตในสถานศึกษาและการส่งเสริมรูปแบบ การพัฒนาของงานวิจัย ในแต่ละสถานที่จะมีวิธีแนวทางการฟื้นฟูสมรรถภาพที่ต่างกัน เช่น การทำกายภาพบำบัด กิจกรรมบำบัด กีฬาบำบัด โดยให้ คำนึงถึงสภาพร่างกายและระดับ/ประเภทความพิการ

2.ควรศึกษาบทบาทของรัฐและองค์กรที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการทางการเคลื่อนไหวที่ให้การช่วยเหลือในด้านคุณภาพชีวิต สวัสดิการคนพิการ การจ้างงานคนพิการ เครื่องช่วยเหลือคนพิการ (กายอุปกรณ์) ความปลอดภัยและความมั่นคงทางสังคม

3.ควรศึกษาวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (PAR) เพื่อระดมการมีส่วนร่วมของประชาชน ผู้นำชุมชน ผู้นำทางศาสนา องค์กรชุมชน หน่วยงานของรัฐ ดำเนินการกระบวนการวิจัยครบวงจร ซึ่งจะทำให้การจัดสวัสดิการที่ เหมาะสมมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

บรรณานุกรม

นฤมล มารคแมน. (2543).มนุษย์และความเป็นจริงของชีวิตในทัศนะของพุทธศาสนา, พิมพ์ครั้งที่ 2

กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

นุชประภา โมกข์ศาสตร์. (2565).รายงานข้อมูลสถานการณ์ด้านคนพิการในประเทศไทย

กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. กรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนพิการ

ณรงค์ ปฏิบัติสรกิจ. (2535).ปัญหาคนพิการ.กรุงเทพมหานคร : สภาสังคมสงเคราะห์แห่งประเทศไทย.

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539).พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราช

วิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร :โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

มันเกียรติ โกศลนิตติวงศ์. (2541).ทฤษฎีและเทคนิคในการให้คำปรึกษาพุทธธรรม, พิมพ์ครั้งที่ 1,

กรุงเทพมหานคร : สุวีริยาสาส์น.

ราชบัณฑิตยสถาน. (2538). พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525.พิมพ์ครั้งที่ 5.

กรุงเทพมหานคร : บริษัทอักษรเจริญทัศน์ อจท.จำกัด.

รังสรรค์ แสงสุขและคณะ. (2544).ความรู้คู่คุณธรรม, พิมพ์ครั้งที่ 2.กรุงเทพมหานคร :

มหาวิทยาลัยรามคำแหง.